

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: „Nowe podejście do edukacji: Inwestowanie w umiejętności na rzecz lepszych efektów społeczno-gospodarczych”

COM(2012) 669 final

(2013/C 327/12)

Sprawozdawca: **Mário SOARES**

Współsprawozdawca: **Pavel TRANTINA**

Dnia 20 listopada 2012 r. Komisja, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Nowe podejście do edukacji: Inwestowanie w umiejętności na rzecz lepszych efektów społeczno-gospodarczych”

COM(2012) 669 final.

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 26 czerwca 2013 r.

Na 491. sesji plenarnej w dniach 10–11 lipca 2013 r. (posiedzenie z 10 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 154 głosami – 3 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 EKES przyjmuje z ogólnym zadowoleniem inicjatywę Komisji, a w szczególności wysiłki na rzecz walki z bezrobociem młodzieży, lecz uważa, że treść komunikatu nie odpowiada ambitnemu tytułowi „Nowe podejście do edukacji”.

1.2 Obecny kryzys społeczno-gospodarczy nakłada ograniczenia na decyzje budżetowe krajów Unii Europejskiej, szczególnie tych, które korzystają z programów korekty budżetowej. Sytuację tę pogarsza ograniczenie budżetu samej Unii. Komitet ostrzega, że cięcia stosowane obecnie w budżetach na edukację mogą spowodować, że niezbędne inicjatywy i propozycje przepadną w zwykłe deklaracje dobrych intencji.

1.3 Mając świadomość znacznych niedostatków w systemach edukacji i problemów z dostosowaniem kształcenia do rynku pracy, którym należy zaradzić, EKES pragnie poczynić następujące zalecenia.

Institucje europejskie powinny:

1.3.1 Dokonać przeglądu obecnych mechanizmów gromadzenia, przedstawiania i interpretowania danych dotyczących edukacji i szkoleń, aby zapewnić ich przejrzystość i porównywalność.

1.3.2 Dokonać również przeglądu aktualnych europejskich procesów kształcenia i poszczególnych już działających instrumentów, zwłaszcza europejskich norm i wytycznych dotyczących zapewnienia jakości (ESGQA).

1.3.3 Wdrożyć proponowane obecnie środki, włączając je do innych inicjatyw mających na celu integrację młodych ludzi na rynku pracy, zwłaszcza plan działań „Mobilna młodzież” na rzecz zatrudnienia i przedsiębiorczości.

1.3.4 Zadbać o to, by przyszły budżet UE przewidywał odpowiednie środki dla całego programu, w szczególności niedawno zatwierdzonej inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.

Państwa członkowskie powinny:

1.3.5 Dokonać przeglądu i/lub przyszłościowej aktualizacji polityki związanej z zatrudnieniem i usługami publicznymi wysokiej jakości w przekonaniu, że pełne osiągnięcie celów w dziedzinie edukacji wymaga, by inwestycje w tym sektorze szły w parze z polityką dotyczącą pracy, spraw społecznych i gospodarczych, wspierającą rozwój zrównoważony i dobrobyt, zapewniając pełne zaangażowanie partnerów społecznych i innych organizacji społeczeństwa obywatelskiego w ten proces;

1.3.6 Zachęcać do uwzględniania w strategiach i programach edukacyjnych nauki umiejętności w zakresie przedsiębiorczości, które mogłyby w odpowiednich przypadkach zostać uzupełnione uczeniem się w miejscu pracy oraz przez wspieranie zaangażowania przedsiębiorstw w programy promowane przez szkoły;

1.3.7 Zachęcać do wprowadzania do szkół przemianych systemów edukacji i szkoleń, łączących naukę w klasie z doświadczeniem zawodowym, zwiększając świadomość władz edukacyjnych i przedsiębiorstw na temat znaczenia takich inicjatyw;

1.3.8 Niezwłocznie dokonać przeglądu powiązań między kształceniem zawodowym i szkoleniem a zatrudnieniem, aby lepiej zrozumieć ewentualne niedostatki i zaprojektować szkolenia zawodowe tak, aby rzeczywiście odpowiadały potrzebom rynku pracy;

1.3.9 Zadbać o zapewnienie warunków podjęcia przez wszystkich kształcenia ustawicznego i poprawy szkoleń (zaawansowane kursy i przekwalifikowanie), z odpowiednim poszanowaniem prawa do wysokiej jakości nauki przez całe życie;

1.3.10 Uznawanie i docenianie pozaformalnego uczenia się w sposób kreatywny i innowacyjny, przy jednoczesnym podnoszeniu umiejętności nabytych poza systemem formalnym oraz wspieraniu komplementarności między nauką pozaformalną i formalną, jednocześnie promując równość szans;

1.3.11 Przyjąć wspólne reguły i zasady ustalania kryteriów jakości systemów, które zagwarantują uznawalność i walidację pozaformalnego uczenia się;

1.3.12 Inwestować w szkolenia i zatrudnianie dobrych nauczycieli, podnosząc ich umiejętności akademickie i zawodowe, zapewniając równowagę płci podczas rekrutacji nauczycieli oraz zapewniając odpowiednie warunki pracy, płacy i kariery, aby zwiększyć atrakcyjność zawodu nauczyciela dla młodszych pokoleń;

1.3.13 Postrzegać budżety na edukację i szkolenia jako inwestycje w przyszłość i stałą konieczność, aby umożliwić wypełnienie obowiązku zapewnienia wysokiej jakości, przydatnej edukacji dla wszystkich; unikając cięć, które mogą utrudnić wypełnienie go;

1.3.14 Zaangażować wszystkie podmioty (w tym organizacje młodzieżowe i społecznościowe, szkoły i nauczycieli, rodziców i opiekunów, przedsiębiorstwa i związki zawodowe) w opracowanie i monitorowanie polityki edukacyjnej, poczynając od określenia możliwych problemów, a także w kształcenie, szkolenie i włączanie młodych ludzi w życie społeczne, zapewnianie wyraźnych celów, regularnych ocen i odpowiednich zasobów gwarantujących ich trwałość.

Partnerzy społeczni powinni:

1.3.15 Przejąć odpowiedzialność i odpowiednio wdrażać ramy działania na rzecz zatrudnienia młodzieży, przyjęte w kontekście wspólnego programu prac na lata 2012–2014, skupiając się na związkach między edukacją, oczekiwaniami młodych ludzi i potrzebami rynku pracy, uwzględniając przy tym przejście młodych ludzi z etapu kształcenia do etapu pracy zawodowej, z myślą o zwiększaniu ogólnego wskaźnika zatrudnienia.

2. Wprowadzenie

2.1 Edukacja często zajmuje kluczowe miejsce w dyskusjach EKES-u, dlatego też Komitet z zadowoleniem przyjmuje stwierdzenie w komunikacie Komisji, że „inwestycje w kształcenie

i szkolenie są kluczem do zwiększenia wydajności i wzrostu gospodarczego”⁽¹⁾. Komitet podziela również wyrażone w dokumencie obawy związane ze zmianami zachodzącymi na europejskich rynkach pracy, które dowodzą potrzeby przeobrażenia systemów edukacji, aby zaradzić ich ewentualnym wadom i niedostatkom.

2.2 EKES wydał wiele opinii, które przyczyniły się do uznania edukacji za podstawowe prawo człowieka⁽²⁾ i w których Komitet wyjaśnia, że głównym celem edukacji jest kształcenie wolnych, myślących krytycznie i niezależnych jednostek, które będą mogły wnieść wkład w rozwój społeczeństwa, w którym żyją, i które będą rozumiały, że mają wspólne wartości i kulturę.

2.3 Komitet jest przekonany, że w ramach szkolenia nauczycieli należy poświęcić uwagę nowoczesnym umiejętnościom w zakresie komunikacji, które powinny uczynić naukę w szkole bardziej przydatną i interesującą⁽³⁾.

2.4 EKES zgadza się też, że istnieje pilna potrzeba spójnych i przekrojowych rozwiązań politycznych dla szeregu kwestii: wskaźnik wczesnego kończenia nauki w Europie, który jest nadal wysoki, niski poziom udziału pracowników w uczeniu się przez całe życie, miliony osób, które nadal mają niski poziom edukacji, brak wystarczających umiejętności czytania u dzieci poniżej 15 roku życia oraz masowe bezrobocie młodzieży w niektórych krajach UE.

2.5 Komitet obawia się jednak, że wartość inicjatyw zaproponowanych w komunikacie niknie w świetle realiów, przed jakimi stoją państwa europejskie w kryzysie. Cięcia budżetowe, zwłaszcza środków przeznaczonych na edukację i szkolenia mogą utrudnić zaradzenie nierównej sytuacji wyjściowej uczniów i studentów oraz promowanie wysokiej jakości kształcenia dla wszystkich⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ COM(2012) 669 final.

⁽²⁾ Dz.U. C 161 z 6.6.2013, s. 67–72; Dz.U. C 161 z 6.5.2013 s. 27–34; Dz.U. C 11 z 15.1.2013, s. 8–15; Dz.U. C 299 z 4.10.2012, s. 97; Dz.U. C 191 z 29.6.2012, s. 103; Dz.U. C 76 z 14.3.2013, s. 1; Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 154; Dz.U. C 143 z 22.5.2012, s. 94; Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 143; Dz.U. C 68 z 6.3.2012, s. 11; Dz.U. C 318 z 29.10.2011, s. 50; Dz.U. C 68 z 6.3.2012, s. 1; Dz.U. C 318 z 29.10.2011, s. 142; Dz.U. C 318 z 29.10.2011, s. 1; Dz.U. C 132 z 3.5.2011, s. 55; Dz.U. C 21 z 21.1.2011, s. 66; Dz.U. C 255 z 22.9.2010, s. 81; Dz.U. C 318 z 23.12.2009, s. 113; Dz.U. C 128 z 18.5.2010, s. 10; Dz.U. C 224 z 30.8.2008, s. 100; Dz.U. C 204 z 9.8.2008, s. 95; Dz.U. C 151 z 17.6.2008, s. 45; Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 85; Dz.U. C 151, z 17.6.2008, s. 41.

⁽³⁾ Ankieta w szkołach: ICT w edukacji (<https://ec.europa.eu/digital-agenda/node/51275>).

⁽⁴⁾ W sprawozdaniu monitorującym inicjatywę „Edukacja dla wszystkich” UNESCO skrytykowano słabnące postępy na drodze do jej realizacji oraz stwierdzono, że systemy edukacji muszą być oparte na wystarczającym i trwałym finansowaniu, aby przynieść wyniki dla obywateli. OECD stwierdziła jednak w niedawnych oświadczeniach, że koncentracja edukacji publicznej na jakości i równości jest najlepszym wyborem dla rządów, zarówno w kontekście oszczędności środków, jak i poczynienia solidnych inwestycji. Należy jednak uwzględnić społeczność i osoby mniej uprzywilejowane, ponieważ tylko wtedy możliwy będzie system edukacji wysokiej jakości (Międzynarodowa Edukacja – konferencja OECD pt. „Jakość i dialog kluczem do edukacji publicznej”, 4 lutego 2013 r.).

2.6 Choć odpowiedzialność za edukację spoczywa na państwach członkowskich, Unia Europejska ma także do odegrania ważną rolę, poprzez otwartą metodę koordynacji między poszczególnymi ministrami edukacji, mechanizmy zbierania danych na poziomie UE oraz różne europejskie inicjatywy edukacyjne, takie jak proces boloński i kopenhaski, komunikat z Brugii, europejski system transferu i akumulacji punktów (ECTS), europejski system transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET), europejskie ramy kwalifikacji (EQF) oraz europejskie normy i wytyczne dotyczące zapewnienia jakości (ESGQA) ⁽⁵⁾.

2.7 Obawy wyrażane przez szerokie kręgi społeczeństwa co do obecnego niedopasowania umiejętności młodych ludzi do wymogów biznesu oraz co do trudnego przejścia od etapu kształcenia do etapu pracy zawodowej bądź z bezrobocia na zatrudnienie są ważne i należy się nimi odpowiednio zająć. Dlatego też EKES szczególnie przychylnie przyjmuje decyzję Komisji dotyczącą dalszego rozwoju powiązań między sferą edukacji i zatrudnienia, promowania wspólnych inicjatyw i środków łagodzących przejście od etapu kształcenia do etapu pracy zawodowej, obniżenia przeszkód w mobilności w UE oraz znacznej poprawy funkcjonowania rynku pracy i gwarancji równych szans. EKES wzywa Komisję i państwa członkowskie do realizacji tego podejścia, przy jednoczesnym utrzymaniu europejskiego modelu społecznego i wzmocnieniu spójności społecznej.

2.8 EKES przyjmuje z zadowoleniem nowe ramy działania na rzecz zatrudnienia osób młodych, opracowane przez partnerów społecznych jako zasadniczą część ich wspólnego programu na lata 2012–2014, które zostały przedstawione po raz pierwszy na trójstronnym szczycie społecznym w dniu 14 marca 2013 r.

3. Uwagi ogólne

3.1 Komitet z zadowoleniem odnotowuje, że Komisja poświęciła szczególną uwagę zwalczaniu bezrobocia młodzieży w czterech kluczowych dziedzinach: edukacja i szkolenia wysokiej jakości, uwzględnienie uczenia się poprzez praktykę zawodową, włączenie przyuczania do zawodu i dwutorowych systemów kształcenia oraz promowanie partnerstw na rzecz wspólnych celów.

3.2 Tytuł komunikatu sugeruje, że ambicje nie odpowiadają treści, być może dlatego, że Komisja chciała skupić się na jednym celu. Komitet uważa, że dokument mógł być jednak obszerniejszy i odnieść się do takich palących kwestii i wyzwań jak obecna sytuacja demograficzna w Europie, energia i migracja,

które wymagają o wiele bardziej złożonych rozwiązań. Podobnie, w przyszłości należałoby uwzględnić inne badania, takie jak niedawne badanie ONZ i UNESCO ⁽⁶⁾.

3.3 Jeżeli chodzi o wniosek Komisji, Komitet ostrzega przed traktowaniem edukacji jedynie jako narzędzia rozwoju umiejętności nastawionych tylko na pracę i zwiększenie szans na zatrudnienie ⁽⁷⁾. EKES potwierdza swoje przekonanie, że szanse na zatrudnienie zależą nie tylko od nabycia umiejętności podstawowych i praktycznego doświadczenia, lecz także od cech i postaw, takich jak aktywny udział w życiu obywatelskim, rozwój osobisty i dobrostan. I tak, choć szanse na zatrudnienie można postrzegać jako cel realizowany w ramach nowego podejścia do edukacji, nie można ich interpretować w sposób zbyt ograniczony.

3.4 Komitet wskazuje, że jeśli inwestycje w edukację mają przynieść wyniki, musi im towarzyszyć polityka dotycząca zatrudnienia, spraw społecznych i gospodarczych, której celem jest wsparcie zrównoważonego wzrostu i dobrobytu. Komitet poprzednio zalecał, by UE i państwa członkowskie, szczególnie w kontekście kryzysu, przeprowadziły przegląd i/lub przyszłościową aktualizację polityki związanej z zatrudnieniem i usługami publicznymi wysokiej jakości, skupiając się bardziej na konkretnych grupach (dzieci, dorośli o specjalnych potrzebach, migranci itp.), a także by wszystkie te polityki uwzględniały wymiar płci i pełne zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego ⁽⁸⁾.

3.5 Stwierdzenie, że występuje niedostosowanie między umiejętnościami wymaganymi na rynku pracy a umiejętnościami, które posiadają młodzi ludzie i pracownicy, sprawia, że tym bardziej pilne jest powiązanie sfery kształcenia i pracy, aby zmniejszyć tę lukę. Oczywiście jest jednak, że godziny nauki szkolnej i pracy nie są i nie mogą być takie same.

3.6 EKES z zadowoleniem przyjmuje niedawną decyzję Rady Europejskiej o uruchomieniu gwarancji dla młodzieży, aby zapewnić dostęp wszystkim poniżej 25 roku życia do dobrej pracy, kształcenia ustawicznego lub praktyki w ciągu czterech miesięcy od zakończenia edukacji lub utraty pracy.

⁽⁶⁾ W siedzibie UNESCO w Paryżu w dniach 12–14 lutego 2013 r. dwunastu międzynarodowych ekspertów w dziedzinie edukacji dokonało krytycznego przeglądu najważniejszych raportów na temat edukacji opracowanych przez tę organizację w XX wieku – „*Learning to Be*” Edgara Faure’a (1972 r.) i „*Learning: The Treasure Within*” Jacques’a Delors’a (1996 r.) – w świetle najnowszych i daleko idących zmian społecznych www.unesco.org.

⁽⁷⁾ Pojęcie „szans na zatrudnienie” i „tworzenia miejsc pracy” nie oznacza tego samego ani nie wyraża tej samej koncepcji. Podczas gdy „tworzenie miejsc pracy” to złożone zjawisko obejmujące kompetencje dzielone między państwem, pracodawcami i pracownikami oraz wymagające dialogu społecznego i negocjacji, wydaje się, że „szanse na zatrudnienie” odnoszą się prawie wyłącznie do osobistej odpowiedzialności osoby poszukującej pracy.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 18 z 19.1.2011, s. 18.

⁽⁵⁾ Wszystkie skróty pochodzą od nazw angielskich.

3.7 Komitet wskazuje jednak, że obecny poziom bezrobocia dotyczy nie tylko młodych ludzi, lecz także starszych pracowników. Należy więc wykorzystać know-how tych starszych pracowników, nie tylko by pomóc młodym w znalezieniu pracy, lecz także przekazać im wiedzę nabytą dzięki szerokim doświadczeniom.

3.8 EKES ubolewa, że Komisja nie wykorzystała w komunikacji okazji do uznania roli kształcenia pozaformalnego w uzupełnianiu kształcenia formalnego i zwraca uwagę na apel uczestników sympozjum w Strasburgu, by ustanowić wspólny długo- i średnioterminowy proces na rzecz uznawania kształcenia pozaformalnego w Europie⁽⁹⁾.

4. Uwagi szczegółowe

4.1 Umiejętności podstawowe i umiejętności o charakterze ogólnym

4.1.1 EKES podziela pogląd Komisji, że „należy skoncentrować wysiłki na rozwoju umiejętności o charakterze ogólnym, w szczególności umiejętności w zakresie przedsiębiorczości”, lecz uważa, że pierwszym krokiem musi być zapewnienie zasadniczych lub podstawowych umiejętności dla wszystkich. Komitet zgadza się też, że szkolenia językowe powinny nadal być przedmiotem szczególnej uwagi. W istocie młody człowiek, który nabył umiejętności podstawowe i umiejętności o charakterze ogólnym (zwłaszcza jeśli chodzi o pracę w grupie, znajomość różnych języków, korzystanie z narzędzi informatycznych, umiejętność kształtowania własnej opinii i jej wyrażania, udziału w podejmowaniu decyzji itp.), będzie prawdopodobnie miał mniejsze trudności w integracji z rynkiem pracy i światem przedsiębiorstw.

4.1.2 „Umiejętności w zakresie przedsiębiorczości” są z pewnością ważne, pod warunkiem że nie są ukierunkowane wyłącznie na zakładanie firm. Bez przedsiębiorczej postawy nie da się wiele osiągnąć w życiu, zwłaszcza w tak trudnych czasach. Uwzględnienie tych umiejętności w strategiach i programach edukacyjnych jest zatem mile widziane.

4.1.3 Aby rozwijać ducha przedsiębiorczości i wykroczyć poza kwestie związane z programem nauczania, możliwość uczenia się poprzez praktykę w przedsiębiorstwie lub wewnątrz organizacji może być ważna, zwłaszcza z jednoczesnym zachęcaniem przedsiębiorstw i organizacji do udziału w programach promowanych przez szkoły. Komisja i państwa członkowskie powinny zapewnić bardziej przejrzystą definicję „równego dostępu do odpowiedniej nauki i programów oferujących zdobywanie umiejętności przydatnych w życiu” oraz opracować spójny zestaw wskaźników umożliwiających porównania na różnych poziomach i ocenę wyników, przy udziale partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego.

⁽⁹⁾ Sympozjum, które odbyło się w dniach 14–16 listopada 2011 r., było współorganizowane przez Komisję Europejską i Radę Europy wraz z szeregiem organizacji młodzieżowych, takich jak European Youth Forum, JUGEND für Europa – niemiecka agencja krajowa ds. programu „Młodzież w działaniu” – oraz SALTO Training and Cooperation Resource Centre (http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Youth_Work/Policy/STATEMENT_Symposium_participants_160312.pdf).

4.1.4 EKES uważa jednak, że do pełnego rozwinięcia potencjału ducha przedsiębiorczości potrzebny jest duch współpracy zespołowej, którego edukacja powinna także zaszczepiać u dzieci i młodych ludzi.

4.1.5 Przedmioty STEM (nauki ścisłe, technologia, inżynieria i matematyka)⁽¹⁰⁾ powinny nadal być traktowane w szczególności w ramach systemów edukacji, ponieważ są one w sercu społeczeństwa zdominowanego przez technologię i rozwój technologiczny, a ponadto popyt na wysoko wykwalifikowanych pracowników o dużej wiedzy naukowej będzie rósł⁽¹¹⁾. Ważne jest jednak, by przedmioty te były prezentowane w sposób bardziej przyjazny dla użytkownika, kreatywny, a w konsekwencji bardziej atrakcyjny i ułatwiający zapewnienie większej i lepszej równowagi płci⁽¹²⁾.

4.1.6 Dokument nie zawiera wzmianki o skutkach kryzysu i polityki dostosowawczej dla dziedziny nauki i badań, jej podmiotów (badaczy, pracowników naukowych, wyższych uczelni) oraz o drenażu mózgow, który zachodzi w poszczególnych państwach UE. W wielu opiniach⁽¹³⁾ EKES wspominał o potrzebie dalszych działań na rzecz urzeczywistnienia europejskiej przestrzeni badawczej i stwierdził, że swobodny przepływ badaczy, wiedzy naukowej i technologii powinien być „piątą swobodą” na rynku wewnętrznym.

4.2 Umiejętności zawodowe

4.2.1 EKES podziela zaniepokojenie Komisji kwestią niedostosowania edukacji i rynku pracy. Jasne jest, że system edukacji niezgodny z rynkiem pracy może nie tylko tworzyć niepełne umiejętności, lecz co gorsza – bezrobocie⁽¹⁴⁾. EKES zgadza się, że należy zwrócić szczególną uwagę na przegląd systemu edukacji i szkoleń zawodowych oraz zwiększyć zrozumienie powiązań między nimi a rynkiem pracy, aby zapewnić rzeczywiste spełnienie jego wymogów. Podkreśla też, że zaangażowanie partnerów społecznych i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego jest niezbędne, by szkolenie zawodowe było dostosowane do rynku pracy⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ STEM to skrót z jęz. angielskiego (Science, Technology, Engineering and Mathematics).

⁽¹¹⁾ Według CEDEFOP popyt na wysoko wykwalifikowane osoby może wzrosnąć o 16 mln do 2020 r., a na średnio wykwalifikowanych pracowników o ok. 3,5 mln, podczas gdy popyt na nisko wykwalifikowanych pracowników może spaść o 12 mln.

⁽¹²⁾ Wiele projektów przeprowadzonych w różnych państwach członkowskich pokazuje, że można zwiększyć atrakcyjność nauczania matematyki.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 95 z 23.4.2003, s. 8; Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 8; Dz.U. C 306 z 16.12.2009, s. 13; Dz.U. C 132 z 3.5.2011, s. 39; Dz.U. C 318 z 29.10.2011, s. 121; Dz.U. C 181 z 21.6.2012, s. 111; Dz.U. C 299 z 4.10.2012, s. 72; Dz.U. C 229 z 31.7.2012, s. 60; Dz.U. C 44 z 15.2.2013, s. 88; Dz.U. C 76 z 14.3.2013, s. 43; Dz.U. C 76 z 14.3.2013, s. 31.

⁽¹⁴⁾ Zmienione zalecenie UNESCO w sprawie kształcenia technicznego i zawodowego wskazuje, że ten rodzaj kształcenia powinien być ważnym aspektem procesu edukacji we wszystkich krajach, zważywszy na ogromny rozwój naukowy, technologiczny i społeczno-gospodarczy, obecny lub planowany, który jest cechą naszych czasów, w szczególności w związku z globalizacją i rewolucją w technologii informacyjno-komunikacyjnej (UNESCO, 2001 r.).

⁽¹⁵⁾ Memorandum w sprawie współpracy w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego w Europie, Berlin, 10–11 grudnia 2012 r.

4.2.2 Szkolenia w zakresie ICT i certyfikacja umiejętności mają ogromne znaczenie na rynku pracy: należy więc zainwestować w odpowiednie programy, aby zagwarantować te umiejętności w ramach szkoleń zawodowych i szkolnictwa wyższego, szczególnie dla młodych kobiet. EKES popiera propozycję ustanowienia europejskiej pieczęci jakości dla przemysłu oraz dla szkoleń ICT i certyfikacji.

4.2.3 EKES potwierdza, że każdy ma prawo do zakresu wiedzy i umiejętności, które umożliwią mu pełną realizację potencjału w życiu zawodowym i społecznym. Prawo do szkolenia zawodowego nie powinno być przyznawane tylko młodym ludziom, którzy wejdą na rynek pracy, lecz także wszystkim pracownikom, aby umożliwić im aktualizację umiejętności i sprostanie wyzwaniom związanym z obecnie zachodzącymi zmianami. Zdolność do zatrudnienia nie jest domeną tylko młodych ludzi.

4.2.4 Uczenie się poprzez praktykę, a szczególnie systemy przemienne łączące naukę w klasie z doświadczeniem w miejscu pracy, mogą odegrać ważną rolę w spowodowaniu zmian potrzebnych do tworzenia miejsc pracy⁽¹⁶⁾, lecz muszą być elementem systemu edukacji, co wymaga określenia roli poszczególnych zaangażowanych podmiotów. Zwiększanie świadomości w szkołach i przedsiębiorstwach na temat tego typu nauki jest bardzo ważne⁽¹⁷⁾.

4.3 Pobudzanie otwartych i elastycznych form uczenia się

4.3.1 Uznanie, że modele zmieniają się z niespotykaną dotąd prędkością (od społeczeństwa przemysłowego do społeczeństwa opartego na wiedzy, a następnie społeczeństwa sieci) wymaga bardziej kreatywnego i innowacyjnego podejścia, łączenia różnych dziedzin życia i rodzajów działalności, uznawania i doceniania sukcesów, budowy pomostów między kulturami, edukacją ogólną, szkoleniem zawodowym i rynkiem pracy, wspierania komplementarności między nauką pozaformalną i formalną, przy jednoczesnym promowaniu równych szans.

4.3.2 Stymulowanie nauki ma sens, pod warunkiem że zapewni się możliwość jej wykorzystania i że zadanie to nie zależy wyłącznie od możliwych i koniecznych wysiłków każdej osoby. W przeciwnym razie grupy już obecnie mniej uprzywilejowane i zmarginalizowane pozostaną zbiorowo odseparowane. W tym kontekście EKES odnotowuje z rosnącym zaniepokojeniem, że udział w programach edukacji dla dorosłych jest nadal niski; według Komisji przeciętny udział dorosłych w uczeniu się przez całe życie wynosi 8,9 %, a w siedmiu państwach członkowskich niecałe 5 %.

⁽¹⁶⁾ W komunikacie wspomniano o następujących sektorach z potencjałem wzrostu: technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT), opieka zdrowotna, technologie niskoemisyjne, zindywidualizowane usługi, usługi dla przedsiębiorstw, gospodarka morską i sektory ekologiczne lub przechodzące poważną transformację wymagające lepiej wykwalifikowanej siły roboczej.

⁽¹⁷⁾ Doświadczenie w zakresie systemu przemiennego w Austrii jest przykładem dobrej praktyki, który zasługuje na poświęcenie większej uwagi umożliwiającym go warunkom oraz dotychczasowym wynikom.

4.3.3 Procedury uznawania wiedzy nabytej poza szkołą (kształcenie pozaformalne) są obecnie zbyt biurokratyczne i należy je usprawnić. Należy także podkreślić, że decyzje muszą być wynikiem konsultacji z odpowiednimi partnerami społecznymi lub innymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i że państwo powinno być odpowiedzialne za zapewnienie jakości takiego uznawania. Procedury uznawania mogą pomóc skuteczniej uwydatnić, zwłaszcza wśród partnerów społecznych, korzyści płynące z kształcenia pozaformalnego. Ważne jest też zapewnienie jak najszerzych i najłatwiejszych do zrozumienia informacji o trybach uznawania i walidacji umiejętności, aby zapewnić korzyści dla wszystkich.

4.3.4 W czasach wysokiego bezrobocia, szczególnie wśród młodych ludzi, zmiana sposobu myślenia o nabywaniu umiejętności w sposób bardziej otwarty i elastyczny jest ważnym średnio- i długoterminowym wyzwaniem dla Europy. Sprostanie tym wyzwaniom wymaga, aby państwa członkowskie m.in.:

- a) zagwarantowały wszystkim warunki niezbędne do uczenia się przez całe życie, gdyż umożliwia ono zdobywanie nowych umiejętności oraz dostęp do miejsc pracy wymagających lepszych kwalifikacji, co z kolei pomoże w realizacji zawartego w strategii „Europa 2020” celu dotyczącego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu;
- b) zapewniły młodym ludziom możliwość korzystania z pomocy doradców zawodowych;
- c) ulepszyły szkolenia (doskonalenie zawodowe i przekwalifikowanie) – poprzez praktyczne, innowacyjne i kreatywne środki, uzgodnione w drodze dialogu społecznego – dla osób już pracujących lub poszukujących pracy, lecz mających nieadekwatne umiejętności akademickie lub pozaakademickie. Inicjatywy te powinny uwzględniać wiek, doświadczenie i wiedzę zainteresowanych pracowników;
- d) uznały indywidualne prawo do poświadczonych certyfikatem szkoleń zawodowych wysokiej jakości, bez względu na poziom kwalifikacji i rodzaj umowy, oraz ustaliły roczną liczbę godzin na szkolenie wszystkich pracowników;
- e) zachęcały przedsiębiorstwa do opracowania planów aktualizacji umiejętności, z udziałem pracowników i pracodawców, uwzględniających sytuację przedsiębiorstw, szczególnie gdy chodzi o MŚP, tym samym zapewniając zgodność z porozumieniami partnerów społecznych na szczeblu europejskim;
- f) wspierały inicjatywy na rzecz zwiększenia widoczności umiejętności nabytych poza kształceniem formalnym, zwiększenia uznawalności kształcenia pozaformalnego i zagwarantowania jego jakości.

4.3.5 Komitet popiera zamiar Komisji dotyczący utworzenia europejskiego obszaru umiejętności i kwalifikacji, aby zapewnić większą zbieżność i przejrzystość w uznawaniu umiejętności i kwalifikacji w UE.

4.4 Wspieranie nauczycieli i wychowawców w Europie

4.4.1 EKES zgadza się z wskazaną w komunikacie kluczową rolą nauczycieli i wychowawców w ulepszaniu nauczania oraz zachęcaniu dzieci i młodzieży do nabywania umiejętności, których będą potrzebować do sprostania wyzwaniom globalizacji. Inwestowanie w szkolenia i zatrudnianie wysokiej jakości nauczycieli i wychowawców jest więc konieczną i pozytywną strategią.

4.4.2 Stwierdzenie, że dobrzy nauczyciele i wychowawcy mają istotne znaczenie, to jednak nie to samo co stwierdzenie, że samo nauczanie wpływa na naukę danej osoby, lub bagatelizowanie kontekstu społeczno-gospodarczego tej nauki.

4.4.3 W kontekście głębokich zmian gospodarczych, społecznych i technologicznych, zawód nauczyciela powinien być postrzegany jako kluczowy element w promowaniu wysokiej jakości edukacji, którą można dostosować do dzisiejszych wymogów. Oznacza to, że lepsze przeszkolenie akademickie i zawodowe nauczycieli, zapewnienie odpowiedniego wynagrodzenia i warunków rozwoju kariery oraz zwiększenie atrakcyjności tego zawodu dla młodych ludzi nabierają kluczowego znaczenia w tym zakresie. Niezwykle ważne jest też zapewnienie większej równowagi płci podczas rekrutacji nauczycieli.

4.4.4 Komitet zwraca uwagę na to, że do procesu rekrutacji nauczycieli można by włączyć wymiar różnorodności, zwłaszcza z punktu widzenia pochodzenia etnicznego, kultury, religii, wieku itp. Ponadto, w kontekście swobodnego przemieszczania się osób i migracji szczególnie ważne jest wzmacnianie znajomości języków i kompetencji w zakresie komunikacji międzykulturowej, zarówno u dzieci i młodzieży, jak i w gronie pedagogicznym, po to by poprawiać współpracę, nawet jeśli języki ojczyste są różne. Nauczyciele powinni korzystać z odpowiednich szkoleń, by potrafić pracować z uczniami o szczególnych potrzebach, uczniami, którzy przerwali naukę, pochodzą z trudnych społecznie środowisk lub są narażeni na wykluczenie. Potrzeba zatem nowoczesnych nauczycieli w nowoczesnym środowisku nauczania i pracy (18).

4.5 Finansowanie edukacji

4.5.1 EKES z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie Komisji do skupienia się w większym stopniu na finansowaniu edukacji i otwarciu dyskusji z kluczowymi podmiotami na temat korzyści z inwestowania w edukację (19). Popiera również pomysł współpracy z partnerami społecznymi, aby zbadać sposoby zwiększenia oferty wysokiej jakości szkoleń w miejscu pracy.

(18) Dz. U. C 151 z 17.6.2008, s. 41; Dz. U. C 218 z 11.9.2009, s. 85.

(19) UNESCO opublikowała nowe badanie analizujące wkład przedsiębiorstw i prywatnych fundacji w edukację. Wskazuje ono, że wkład ten wynosi nie więcej niż 683 mln USD rocznie. Patrząc z szerszej perspektywy, stanowi to 0,1% zysków dwóch największych na świecie przedsiębiorstw naftowych oraz równa się kosztom wyprodukowania dwóch samolotów typu Airbus A380. W rzeczywistości jest to bardzo niewielki wkład w porównaniu z 16 mld USA rocznie, które są potrzebne, aby umożliwić wszystkim dzieciom chodzenie do szkoły podstawowej. Prezentacja na Forum w Davos, 23 stycznia 2013 r.

4.5.2 Komitet z zadowoleniem zauważa, że państwa członkowskie promują krajowe debaty na temat zrównoważonych mechanizmów finansowania edukacji i szkoleń. Jednak, mimo to, finansowanie edukacji i szkoleń maleje w wielu państwach członkowskich (20). EKES podkreśla znaczenie szerokiego i stałego zaangażowania partnerów społecznych i innych organizacji społeczeństwa obywatelskiego w całym procesie. Komitet przyjmuje z zadowoleniem wysiłki na rzecz zaangażowania sektora prywatnego we współfinansowanie sektora edukacji, zwłaszcza kształcenia i szkolenia zawodowego, lecz jednocześnie zaleca ustanowienie jasnych kryteriów co do kompetencji poszczególnych sektorów (publicznego, prywatnego i innych) w takich przypadkach. Nie może to oznaczać odebrania odpowiedzialności państwom za ich krajowe i międzynarodowe zobowiązania do zagwarantowania odpowiedniego finansowania i edukacji wysokiej jakości dla wszystkich (21).

4.5.3 EKES z naciskiem potwierdza znaczenie programów mobilności młodzieży, takich jak Erasmus, Erasmus Mundus i „Młodzież w działaniu”, których wkład w rozwój osobisty, umiejętności i kwalifikacje młodych ludzi jest powszechnie uznawany. Finansowanie tych programów powinno więc zostać zwiększone w nowych wieloletnich ramach finansowych. Należy również poprawić procedury wyboru kandydatów, aby zapewnić wszystkim równe, sprawiedliwe i faktyczne szanse, zachęcając dzięki tym programom pewne zagrożone grupy do udziału w tych inicjatywach i oferując rozwiązania umożliwiające przezwyciężenie trudności związanych z zasobami finansowymi lub kwalifikacjami, na które napotyka duża grupa studentów i młodzieży.

4.6 Partnerstwa

4.6.1 EKES zgadza się z Komisją co do znaczenia bliższej współpracy z różnymi podmiotami i grupami społecznymi w dziedzinie edukacji i szkoleń; partnerstwa mogą zapewnić wzbogacającą wymianę doświadczeń i stanowić okazję do włączenia w proces edukacji każdego, kto może zaoferować i/lub zaktualizować określone umiejętności, szczególnie te, na które jest zapotrzebowanie na rynku pracy.

4.6.2 EKES podkreśla znaczenie zaangażowania wszystkich podmiotów (w tym organizacji młodzieżowych i społecznościowych, szkół i nauczycieli, rodziców i opiekunów, przedsiębiorstw i związków zawodowych, samorządów terytorialnych i innych organów publicznych władz krajowych) w życie szkolne i zapewnianie wyraźnych celów, regularnych ocen i odpowiednich zasobów gwarantujących trwałość tych partnerstw. Komitet wyraża nadzieję, że program „Erasmus dla wszystkich” przyniesie decydujący wkład we wspieranie,

(20) Raport Eurydice „Funding of Education in Europe 20-2012. The Impact of the Crisis“ [„Finansowanie edukacji w Europie 20-2012. Wpływ kryzysu”] (http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/147EN.pdf).

(21) Zobowiązanie do zagwarantowania wysokiej jakości edukacji dla wszystkich zostało przyjęte we wszystkich konstytucjach narodowych, a na szczeblu międzynarodowym w deklaracji końcowej światowej konferencji w sprawie edukacji, UNESCO, Jomtien, 1990 r. oraz w milenijnych celach rozwoju, ONZ, Nowy Jork, 2000 r., których sygnatariuszami są wszystkie państwa członkowskie UE.

zachęcanie i promowanie partnerstw, które dążą do zapewnienia wysokiej jakości edukacji i równych szans. Edukacja jest procesem całościowym, dlatego wymaga wysokiego poziomu poradnictwa zawodowego, w powiązaniu z usługami w tym zakresie. Ponadto należy upowszechniać sprawdzone przez wiele szkół rozwiązania, kiedy szkoły popołudniami przekształcają się w ośrodki działań kulturalnych, miejsca spotkań i szkolenia ustawicznego, oferując zajęcia dla mieszkańców w różnym wieku i z różnych grup społecznych.

4.6.3 Komitet uznaje wartość organizacji młodzieżowych dla dynamiki udziału młodzieży oraz ich wkład w rozwiązywanie ogromnych problemów, jakie dotyczą dziś młodych ludzi. Chodzi tu oczywiście o bezrobocie wśród młodzieży, którego

bardzo wysoki poziom jest nie do przyjęcia. Tworzenie partnerstw z tymi organizacjami, aby zwiększyć nabywanie „miękkich umiejętności”, takich jak organizacja, komunikacja, przywództwo, inicjatywa, znajomość języków obcych i inne, może być pozytywną strategią pod warunkiem zagwarantowania zasobów koniecznych do ich wdrożenia ⁽²²⁾.

4.6.4 EKES przyjmuje z zadowoleniem pomysł ustanowienia gwarancji dla młodzieży w państwach członkowskich, finansowanych ze specjalnego funduszu w wieloletnich ramach finansowych, choć uważa, że 6 mld EUR to kwota niewystarczająca, zważywszy na to, że część tych środków już teraz zapewnia Europejski Fundusz Społeczny.

Bruksela, 10 lipca 2013 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE

⁽²²⁾ Raport University of Bath/GHK z 2012 r. wskazał na wpływ edukacji formalnej na szanse zatrudnienia młodych ludzi oraz znaczenie organizacji młodzieżowych w tym procesie.